

SGP The GEF
Small Grants
Programme

ЕКОЛОГІЧНА ГРА «ЗЕЛЕНЕ МІСТО МАЙБУТЬОГО»

Брати книжки
у бібліотеці

Використовувати
велосипед

Зміст

Вступ.....	2
I. Сталий розвиток: Чи ми розуміємо важливість та суть цього поняття? Коли і чому треба навчати дітей основам сталого розвитку?.....	4
II. Екологічна гра «Зелене місто майбутнього».....	10
III. Додаток 1. Поради модератору (бали та обґрунтування).....	12

Вступ

Шановні друзі!

Дозвольте представити вам екологічну гру «Зелене місто майбутнього» для учнів молодших, середніх та старших класів, яка дозволить учасникам досягнути просту істину: стан нашого довкілля – у наших руках. Гра допоможе переосмислити свою повсякденну поведінку та не тільки думати, а й робити щоденні справи «по-зеленому».

Створення екологічної гри «Зелене місто майбутнього» є результатом синергії та співпраці, обговорень та консультацій, організованих Партнерською мережею «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні» (далі – Мережа). Мережа є новою спільною ініціативою громадськості, Державної екологічної академії післядипломної освіти Міністерства природи, започаткованої в січні 2014 року, як український «рецепт» у консолідації зусиль різних цільових груп для виконання Стратегії ЄЕК ООН з питань освіти в інтересах сталого розвитку (м. Вільнюс, 2005 рік). Обмінюючись думками та ідеями стало очевидним, що існує необхідність у розвитку інтерактивних засобів навчання, які б у цікавій та зрозумілій формі дозволили донести школярам інформацію про екологічно дружню поведінку у повсякденному житті. Саме це і має на меті екогра «Зелене місто майбутнього». Авторами гри є викладачі кафедри екології Національного університету «Киево-Могилянська академія» Халаїм Олександра та Козак Олена, які мають досвід не тільки викладацької, а й активної громадської діяльності. Втілення ідей та їх візуалізація стала можливою завдяки дизайну гри, виконаного представником громадської організації «Екологічне майбутнє» Бондар Анастасією, яка вклала частинку своєї душі для того, щоб ідеї розробників стали зрозумілими та корисними для школярів, батьків, вчителів та всіх бажаючих спробувати свої сили у побудові міста майбутнього.

За підтримку та можливість публікації екологічної гри «Зелене місто майбутнього» висловлюємо щирю подяку Програмі малих грантів Глобального екологічного фонду в Україні.

За цікаві ідеї та пропозиції хочемо подякувати учасникам Мережі, в тому числі Державній екологічній академії післядипломної освіти та управління Міністерства природи, гімназії «Апогей», Вишевицькій загальноосвітній школі, Радомишльській гімназії, Рівненському державному аграрному коледжу, громадським організаціям «Хвиля», «ЕКОРОЗВИТОК», «Зелений оберіг», «Паросток», «Сталий розвиток – гармонія суспільства», «За чисте довкілля», «Розвиток та довкілля», «Жінки і діти України – наше майбутнє», «Жива планета», а також Лутівській сільській раді та сільській бібліотеці. Підходячи до свого першого дня народження, Мережа активно працює, оновлюється, створює засади та можливості для обміну досвідом, ідеями та думками задля розширення співпраці у сфері освіти для сталого розвитку в Україні. Наразі Мережа включає близько 60 організацій та установ. Детальніше про Мережу та можливості участі за посиланням: www.ecoosvita.org.ua.

**З повагою,
Команда проекту ПМГ ГЕФ «Розвиток можливостей
для сталого життя місцевих громад на Житомирщині»**

І. Сталий розвиток: Чи ми розуміємо важливість та суть цього поняття? Коли і чому треба навчати дітей основам сталого розвитку?

«Потрібно нарешті спробувати привчити людей до того, щоб вони не чекали чергових мудрих рішень від своїх урядів, а самі впроваджували необхідні превентивні заходи»

Денніс Медоуз, співавтор доповіді «Межі зростання» Римському клубу

Із загостренням глобальної екологічної кризи людське суспільство почало переосмислювати свої пріоритети та шукати вихід із ситуації, яка склалася. Стало зрозумілим, що людство зможе вижити тільки у разі формування екологічно свідомого суспільства, поведінка і стиль повсякденного життя якого спрямовані на раціональне ставлення до природних ресурсів та їх збереження. Екологічно свідоме суспільство повинно функціонувати на нових засадах і принципах, де збереження природи вважалося б таким же важливим як і захист власного життя. Таке суспільство не залежить від економічних сплесків та занепадів. Саме на таких засадах сформувалось поняття стійкий або сталий розвиток (англ. – sustainable development).

Появу терміну «сталий розвиток» пов'язують з ім'ям Прем'єр-міністра Норвегії Гру Харлем Брундланд, яка сформулювала його в звіті «Наше спільне майбутнє», що було підготовлено для ООН і опубліковано у 1987 р. Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку. Зокрема, вона визначала це поняття як «розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, проте не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».

У 1992 році на Конференції ООН в Ріо-де-Жанейро представники 179 країн визнали, що сучасний світ перебуває в нестійкому стані, що ситуація з бідністю, голодом, неосвіченістю і руйнуванням екологічних систем тільки погіршується і все це

позначиться на умовах нашого існування. Всі ці проблеми визнає основний документ, прийнятий на цій конференції – «Порядок денний на XXI століття». На міжнародному рівні було визнано, що людство постало перед необхідністю переходу від нестійкого розвитку до стійкого. Парадигма сталого розвитку включає в себе екологічні, соціальні та економічні складові. Екологічна сфера включає в себе збереження і поліпшення природного середовища; економічна передбачає подальший гармонійний розвиток виробництва, продуктивних сил суспільства; а соціальна ставить за мету неухильне підвищення добробуту народів, вирівнювання рівнів їх життя — внутрішніх і зовнішніх, неухильне поліпшення соціальних умов та стандартів. Тільки таке розуміння сталого розвитку прийнятне для всіх народів.

Для досягнення принципів сталого розвитку у 2000 році держави-члени ООН прийняли Цілі Розвитку Тисячоліття (ЦРТ). Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ) — це вісім міжнародних цілей розвитку, представлених в Декларації Тисячоліття ООН, які 193 держави-члени ООН, а також щонайменше 23 міжнародних організації домовилися досягти до 2015 року. Цілі включають в

себе скорочення масштабів бідності, зниження дитячої смертності, боротьбу з епідемічними захворюваннями, такими, як СНІД, а також розширення всесвітнього співробітництва з метою розвитку. На Конференції ООН зі сталого розвитку «Ріо+20» (20-22 червня 2012 року, м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія) країни домовилися протягом наступних трьох років виробити ЦРТ після 2015 року. Нові ЦРТ розвитку мають основний акцент на сталості, спрямовані на всі країни (попередні ЦРТ були сфокусовані на країнах, що розвиваються); навколишнє середовище взято як основа для розвитку та побудови ЦРТ, в той час як в ЦРТ до 2015 року навколишнє середовище визначалося як один із елементів і не розглядалося як базове поняття. Саме про говорилося під час спеціалізованих сесій Другого Європейського форуму з питань ресурсів (European Resources Forum 2014), який проходив 10-11 листопада у Німеччині (м. Берлін), зібрав понад 400 учасників з країн Європейського Союзу, міжнародних організацій, Вірменії, Молдови, Білорусії та України, в першу чергу науковців та представників громадських організацій, які є однією з головних рушійних сил у побудові європейської платформи для обговорення питань сталого управління природними ресурсами.

Перед Європою та всім світом залишаються відкритими питання досягнення Європейської Стратегії 2020, один із ключових посилів якої є добре налагодження життя громадян ЄС в межах ресурсів планети. «Наша економіка конкурентоспроможна, включає та забезпечує високі стандарти життя з низьким впливом на навколишнє середовище. Всі ресурси використовуються за принципами сталого розвитку, починаючи від природних матеріалів, завершуючи енергією, водою, повітрям, ґрунтом». Це бачення сформульовано в Дорожній карті Європи, яка є частиною Європейської Стратегії 2020.

Перехід суспільства на засади сталого розвитку неможливий без освіти. Саме тому Європейською Економічною Комісією (ЄЕК) ООН було започатковано процес «Освіта для сталого розвитку». Зокрема, у 2005 році міністри охорони навколишнього середовища та освіти держав-членів Європейської економічної комісії (ЄЕК) ООН прийняли Стратегію освіти для сталого розвитку. Мета

даної Стратегії полягає в заохоченні держав - членів ЄЕК ООН до розвитку та включення освіти для сталого розвитку в національні системи формальної освіти в рамках всіх відповідних навчальних дисциплін, а також неформальної та інформальної (спонтанної, побічної освіти, що набувається з життєвим досвідом особи) освіти.

Україна активно долучається до цих процесів. Зокрема, визначним кроком на шляху розвитку освіти в інтересах сталого розвитку стало прийняття Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, яка визначає екологізацію освіти, а серед перспективних завдань – оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентного підходу та особистісної орієнтації, урахування світового досвіду та принципів сталого розвитку. Крім того, у січні 2014 року за ініціативи громадських організацій, Програми малих грантів Глобального екологічного фонду, Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Мінприроди було створено Партнерську мережу «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні» (www.ecoosvita.org.ua), яка служить платформою для обміну досвідом та матеріалами у галузі освіти для сталого розвитку. За підтримки ПМГ ГЕФ та громадськості започатковано щорічне проведення Всеукраїнського

дитячого екологічного форуму «Майбутнє обираємо МИ!», за ініціатииви Мінприроди та Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління запроваджено пілотну національну ініціативу «Зелений клас» та розроблено відповідний стандарт.

Разом з тим, стає очевидним, що забезпечення освіти для сталого розвитку неможливе із застосування традиційних підходів у навчанні. Освіта для сталого розвитку потребує нових підходів та засобів, які б забезпечували формування нових моделей поведінки, звичок, стилю життя. Учні повинні не тільки знати про існуючі екологічні проблеми, а й наполегливо виконувати щоденні дії, які б допомогли вирішити їх.

Для вирішення всіх цих завдань в останні десятиліття активно почали розвиватися інтерактивні методи навчання. Інтерактивне навчання – це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними суб'єктами навчального процесу.

Безпосередньо сама організація інтерактивного навчання передбачає моделювання різноманітних життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, використання рольових ігор. Одним із викликів для запровадження інтерактивного навчання у шкільний процес є відсутність методичного забезпечення. Створення екологічної гри «Зелене місто майбутнього» є спробою команди проекту ПМГ ГЕФ «Розвиток можливостей для сталої життєдіяльності місцевих громад на Житомирщині» та Мережі заповнити цей пробіл.

II. Екологічна гра «Зелене місто майбутнього»

Автори: Халаїм Олександра, Козак Олена
Дизайнер: Бондар Анастасія

Сенс та зміст гри

Ви – громадяни міста майбутнього: зеленого, з чистим повітрям, із прибраними вулицями, енергоефективними будинками, затишними під'їздами, із задоволеними своїм життям мешканцями, свідомими та активними членами місцевих громад.

- Як цього досягти?
- Як побудувати таке місто?

Слід подолати існуючі проблеми.

Але шляхів подолання проблем багато, і саме вам вирішувати, як досягти бажаного результату. Перевірте себе, наскільки ви готові будувати зелене майбутнє вашого міста у своєму повсякденному житті.

Умови та правила гри

Кількість учасників: на один комплект карток: 3-4 особи.

Час: необмежений (зазвичай гра триває 20-30 хв.).

Вік учасників: рекомендовано для учнів молодших, середніх та старших класів.

Ігрове поле являє собою схему міста, в якому є п'ять проблемних зон: Житлова, Транспорт, Відпочинок, Школа, Покупки. Кожна зона позначена окремим кольором (Житлова – жовтим, Транспорт – сірим, Відпочинок – зеленим, Школа – синім, Покупки – рожевим). Кожна зона містить проблеми, які Ви вирішуєте шляхом вибору певного рішення серед запропонованих. Кожне прийняте рішення коштує певну кількість балів (оголошуються в кінці гри модератором). Треба пройти із клітинки «Старт» до «Фініш» у будь-якій послідовності, відвідавши при цьому всі п'ять зон поля та обравши рішення по кожній клітинці, на яку Ви потрапили.

Гравці кидають гральний кубик для визначення послідовності ходу між гравцями: у кого буде найменше число, той ходитиме перший. Гравці використовують фішки для позначення себе на полі. Перший гравець кидає кубик: яке число випало – таку кількість

клітинок можна подолати. Якщо ви приходите на клітинку, де ваш попередник вже приймав рішення і рішення, які залишилися, вас не влаштують, ви можете обрати сусідню невирішену проблему цієї зони, або вибрати з тих варіантів рішень, які є в наявності. Коли гравці приходять до фінішу, вони рахують сумарну кількість балів по всіх прийнятих рішеннях. Виграє той, в кого кількість балів більша, – адже це найбільш екологічно свідомий громадянин міста майбутнього, той, який здатен подолати існуючі проблеми з найбільшим екологічним та соціально-екологічним ефектом.

Практичні поради для вчителя

Цю гру можна використовувати як основу для проведення уроку за темою «Екологія міста». Рекомендується одночасно роздати комплекти гри всьому класові, розділити клас на команди (оптимальна кількість 4-5 команд по 3-4 гравці) пояснити правила і дати учням визначений час на проходження ігрового маршруту зі старту до фінішу. Після цього вчитель по черзі розбирає всі проблеми кожної зони, пояснюючи, які рішення є найбільш оптимальними з точки зору захисту навколишнього природного середовища, соціальних та економічних аспектів та чому. На цьому етапі можна обговорити обрані рішення з учнями та оголосити, яке рішення, скільки балів коштує і чому (див. Додаток 1. «Поради модератору: бали та обґрунтування»). Бали виставляються від 0 – екологічно байдужі рішення до 5 – найкраще рішення екологічно свідомої людини з активною громадською позицією). Попередньо можна організувати запис на дошці, фліпчарті номерів обраних рішень та поряд залишити пусту колонку (для балів), яка за результатами гри буде заповнена модератором та обговорена з учнями.

Таким чином, учні зацікавлені у дискусії, оскільки вони бажать дізнатись, хто з них виграв і є найбільш екологічно свідомим «громадянином» міста майбутнього. Вони навчаються відстоювати свою позицію, працювати у команді, вести дискусію та в ігровій формі долучаються до обговорення важливих екологічних проблем, з якими стикаються у повсякденному житті. Важливим аспектом стане мультиплікативний ефект від гри, коли учні за результатами обговорень поширюватимуть свої знання серед друзів, знайомих та батьків.

Поради модератору (бали та обґрунтування)

1, 2 - номер, назва проблеми, 3 - № рішення, 4 - варіанти рішень,

1	2	3	4
1. Житлова зона			
1.1	Великі рахунки за електроенергію, перебої з постачанням електроенергії	1.1.1	Придбати дизельний генератор
		1.1.2	Батькам знайти додатковий заробіток, щоб оплачувати рахунки
		1.1.3	Не використовувати послуги електромережі взагалі, а для освітлення використовувати свічки
		1.1.4	Використати альтернативні джерела енергії (вітрова, сонячна енергетика)
		1.1.5	Змінити лампочки розжарювання на енергозберігаючі
		1.1.6	Виходячи з кімнати, вимикати світло
		1.1.7	Вимикати електроприлади, коли ними не користуємось
		1.1.8	Не залишати комп'ютери та ноутбуки в «сплячому режимі»
		1.1.9	Не залишати включеними зарядні пристрої після закінчення зарядки

Поради модератору (бали та обґрунтування)

5 - пояснення до рішень, 6 - бали

5	6
1. Житлова зона	
Дизельний генератор працює на дизельному пальному, продукує багато шуму та шкідливих продуктів згоряння, а також є набагато більш витратним, ніж централізоване електропостачання.	0
Це вирішить проблему, але у батьків майже не залишиться вільного часу на відпочинок та сім'ю, що може погіршувати їх настрої та навіть стан здоров'я.	0
Це дійсно допоможе зекономити гроші, але унеможливить використання всіх побутових електроприладів, які на сьогодні є складовою нашого життя.	1
Навести приклади використання альтернативних джерел енергії в побуті: сушимо яблука на балконі, заряджаємо мобільні телефони за допомогою переносної сонячної батареї	5
Для забезпечення такого ж рівня освітлення енергозберігаючі лампочки споживають у 5-10 разів менше електроенергії	5
Це найпростіше правило, яке можна зробити власною гарною звичкою і таким чином зберігати електроенергію. Але в цілому цього буде замало.	4
Це найпростіше правило, яке можна зробити власною гарною звичкою і таким чином зберігати електроенергію. Але в цілому цього буде замало.	4
Вони споживають до 40% електроенергії від робочого режиму	4
Приєднані до електромережі, зарядні пристрої споживають електроенергію навіть, коли до них не підключений прилад, який потрібно зарядити	4

1	2	3	4
1.2	В осінньо-зимовий період в приміщенні холодно	1.2.1	Увімкнути електрообігрівач
		1.2.2	Закривати на ніч віконниці, жалюзі та гардини
		1.2.3	Закривати двері у під'їзді
		1.2.4	Утеплити двері, вікна, стіни та дах
		1.2.5	Встановити автономне опалення
1.3	Замалась пара-солька	1.3.1	Викинути в смітник
		1.3.2	Полагодити
1.4	Зібралось забагато пластикових пляшок	1.4.1	Викинути у загальний смітник
		1.4.2	Викинути в контейнер для пластику
		1.4.3	Зробити декоративну огорожу для квітника біля дому
1.5	Після свята залишилось дві великі скляні банки	1.5.1	Викинути у загальний смітник
		1.5.2	Викинути в контейнер для скла
		1.5.3	Здати в пункт прийому вторсировини
		1.5.4	Зробити з пляшок власноруч елементи декору для інтер'єру

5	6
Звичайний «вентиляторний» обігрівач зазвичай використовує 1-2кВт за годину роботи.	0
Це дозволяє знизити втрати тепла приблизно на 10%.	4
Тепло під'їзду – це тепло наших квартир.	4
Найбільш ефективний та довготривалий спосіб зберегти тепло в будівлі – утеплити її.	5
Це дозволяє регулювати температуру в приміщенні, зменшуючи подачу тепла за необхідності та заощаджуючи при цьому гроші	5
Сучасна економіка направлена на виробництво неякісних товарів, щоб змусити споживача купувати їх частіше. Викидаючи речі, ви робите свій «внесок» у загострення проблеми забруднення.	0
Довготривале використання речей зменшує проблему сміттезвалищ та забруднення природного довкілля.	5
Пластикова пляшка на сонці буде розкладатись 50-100 років; у ґрунті – 200 років, при цьому, вивільняючи цілу низку шкідливих речовин.	0
Чистий (незабруднений харчовими відходами) пластик є бажаною дешевою сировиною для виробництва	5
А що ви можете виготовити з пластику? Дізнайтеся більше в Інтернет-мережі.	5
Скло розкладається біля 1000 років	0
Скло зі спеціальних контейнерів потрапляє до заводів з переробки і отримує друге життя.	5
Пункти прийому вторсировини направляють скло до заводів з переробки, де воно отримає друге життя. При цьому ви можете ще й отримати додаткові кишенькові гроші.	5
З пляшок та декоративних матеріалів (нитки, бісер, фарби для скла тощо) можна зробити дуже красиві декоративні вазы, які в тому числі будуть гарним подарунком вашим друзям. Подивіться в Інтернеті поради з декорування.	5

1	2	3	4
1.6	Дуже брудно у під'їзді	1.6.1	Не звертати на це увагу
		1.6.2	Покритикувати двірника за поганий стан під'їзду
		1.6.3	Організувати спільне прибирання під'їзду з сусідами
		1.6.4	Не кидати сміття самому та спонукати до цього інших
		1.6.5	Пояснити сусідам, що під'їзд та сходи – це наш спільний житловий простір
1.7	У членів моєї родини бувають алергічні реакції	1.7.1	Не звертати на це увагу, якось саме пройде
		1.7.2	Використовувати органічну побутову хімію
		1.7.3	Частіше ходити до лікаря

5	6
Байдуже ставлення до проблеми – це несвідоме приєднання себе до тих, хто її створює.	0
Критика може бути конструктивною, якщо ви робите свій активний внесок у вирішення проблеми замість того, щоб звинувачувати в усьому інших.	0
Це не тільки вирішить проблему брудного під'їзду, а й згуртує вас і надасть можливість вирішувати разом й інші спільні проблеми.	5
Власний приклад, проведення інформаційної та роз'яснювальної роботи краще пустої критики.	4
Спілкування – це важливий крок до підвищення рівня інформованості та свідомості людей, з якими ви живете поруч.	5
Байдужість до стану здоров'я коштує дуже дорого.	0
Органічна побутова хімія не містить синтетичних сполук, які викликають алергічні реакції у схильних до цього людей.	5
Лікар не може вилікувати ваші погані звички; ліки не замінять схильності до здорового способу життя.	1

1	2	3	4
2. Транспорт			
2.1	«Пробки» на дорогах у часи «пік»	2.1.1	Продовжувати стояти у заторах, використовуючи власне авто
		2.1.2	Їздити власним авто, але підвозити сусідів, колег по роботі тощо
		2.1.3	Використовувати громадський транспорт
		2.1.4	Використовувати велосипед або ходити пішки
2.2	Брудне повітря на вулицях	2.2.1	Уникати прогулянок вулицею, їздити машиною з кондиціонером
		2.2.2	Використовувати авто з «еко» стандартом
		2.2.3	Використовувати громадський транспорт
		2.2.4	В теплий період року використовувати велосипед
		2.2.5	Ходити пішки
2.3	Довго чекає на маршрутку або троллейбус	2.3.1	Ходити пішки
		2.3.2	В теплий період року використовувати велосипед
		2.3.3	Їздити машиною

5	6
2. Транспорт	
Ви витрачаєте години власного життя на сидіння у залізній коробці, забруднюючи повітря рідного міста.	0
А ви знаєте, що є країни, де водій сплачує штраф, якщо знаходиться у годину пік у машині один?	3
Переміщатись по місту все одно потрібно, але так на одну людину кількість викидів парникових газів значно менша.	5
Середня швидкість велосипедиста може бути набагато більшою у години пік, ніж у автомобіля	5
Так ви забруднюєте повітря ще більше; згодом пройтись пішки буде зовсім неможливо.	0
Екологічні автомобілі бувають з різними типами двигунів: електричний привід, пневматичний двигун, теплові двигуни зовнішнього згоряння, що значно зменшує рівень викидів.	4
Переміщатись по місту все одно потрібно, але так на одну людину кількість викидів парникових газів значно менша.	5
Таким чином, особисто ви зводите продукування парникових газів до абсолютно можливого мінімуму.	5
Ходити пішки – це внесок у ваше здоров'я.	5
Ходити пішки – це внесок у ваше здоров'я.	5
Використання велосипеда – не тільки екологічно, це ще й велике задоволення.	5
Так ви тільки посилюєте забруднення повітря рідного міста та глобальну проблему зміни клімату.	0

1	2	3	4
3. Відпочинок			
3.1	На відпочинок і розваги витрачається занадто багато грошей	3.1.1	Обирати паркову зону замість торгово-розважальних центрів
		3.1.2	Сидіти вдома біля телевізора
		3.1.3	Організовувати всій відпочинок на принципах зеленого туризму
3.2	Засмічені зелені зони міста	3.2.1	Не відвідувати зелені зони, а проводити час у торгово-розважальних центрах
		3.2.2	Подати скаргу до комунальних служб
		3.2.3	Не смітити самому та радити це іншим
		3.2.4	Організувати акції з прибирання
		3.2.5	Організувати екологічні просвітницькі заходи для громади
3.3	Брудна вода у водоймах біля міського пляжу	3.3.1	Не відвідувати такі пляжі та не купатися у цих водоймах
		3.3.2	Подати скарги та звернення у відповідні органи місцевої влади
		3.3.3	Використовувати тільки органічну побутову хімію

5	6
3. Відпочинок	
Відпочинок на природі – це здоров'я для вашого розуму та тіла, насолода тишею та особливою атмосферою, яку не відтворить жодний розважальний центр.	5
Сидячи біля телевізора, ви проживаєте чиєсь інше життя на екрані, позбавляючись власного.	0
Зелений туризм є найбільш екологічно дружнім видом відпочинку, при цьому одним із найменш затратним (в тому числі сільський зелений туризм). Довідатися про зелені садиби та їх послуги можна в Інтернет-мережі.	5
Відпочинок на природі – це здоров'я для вашого розуму та тіла, насолода тишею та особливою атмосферою, яку не відтворить жодний розважальний центр.	0
Критика може бути конструктивною, якщо ви робите свій активний внесок у вирішення проблеми замість того, щоб звинувачувати в усьому інших.	1
Чисто там, де не смітять, а не там, де постійно прибирають.	4
Акції з прибирання допоможуть вирішити дану проблему, однак варто пам'ятати, що це принесе лише тимчасовий ефект.	3
Ваша активна громадська позиція, знання та досвід допоможуть іншим зрозуміти, що саме неправильна поведінка у зелених зонах призводить до їх засмічення.	5
Вибравши таке рішення, ми не вирішимо проблеми брудної води, ми будемо лише її ігнорувати	1
Органи місцевої влади можливо і прореагують на ваше звернення, але, на жаль, імовірність змінити ситуацію є не досить низькою, а також вирішення проблеми може зайняти тривалий час.	3
Всі засоби, які ми використовуємо у побуті для прибирання, прання та особистої гігієни потрапляють у природні водойми, погіршуючи при цьому їх стан. Органічна побутова хімія є довготривалою дієвою відповіддю для вирішення цього питання.	5

1	2	3	4
3.4	Біля Вашого будинку планується перетворення зеленої зони у торгово-розважальний центр	3.4.1	Підтримую це, адже розважальний центр біля дому – це круто!
		3.4.2	Прикро, але я не можу вплинути на цю ситуацію
		3.4.3	Організувати акції щодо висловлення протесту. Подати скаргу до суду.
3.5	Галлявини у зелених зонах виглядають «лицими»	3.5.1	Не створювати нові місця під вогнище, а використовувати вже існуючі
		3.5.2	Використовувати вже існуючі стежки, не витоптувати рослинний покрив без зайвої необхідності
		3.5.3	Після відпочинку не залишати купи сміття

5	6
Яким би цікавим, зручним і «крутим» не був будь-який торгово-розважальний центр, він не вартий руйнування природних екосистем, які створюються століттями. Лісові насадження виконують ряд функцій, зокрема завдяки лісовим насадженням у атмосферу потрапляє кисень, без якого життя не можливе; рослини очищають повітря від забруднень та насичують його корисними речовинами.	0
Прийнявши таку позицію, ми точно нічого не змінимо, але якщо ми приймемо активну громадську позицію, то є шанс, хоч і маленький, що зелена зона не буде знищеною.	1
Такі дії можуть вплинути на ситуацію і лісові насадження будуть збережені.	5
Уявіть тільки, як будуть виглядати галявини, якщо всі бажаючі будуть створювати нові місця під вогнища, замість того, щоб використовувати вже існуючі.	3
Витоптування призводить до збіднення рослинного покриву.	5
Там де буде сміття, рослинний покрив буде відсутнім.	5

1	2	3	4
4. Школа			
4.1	Брудне шкільне подвір'я	4.1.1	Не звертати на це увагу
		4.1.2	Покритикувати двірника за поганий стан двору
		4.1.3	Організувати спільне прибирання зі школярами та вчителями
		4.1.4	Не кидати сміття самому та радити іншим
		4.1.5	Пояснити однокласникам, що шкільний двір – це наш спільний простір
4.2	Постійно треба купувати нові зошити	4.2.1	Хай батьки знайдуть додаткові джерела прибутку, щоб у сім'ї було більше грошей
		4.2.2	Здавати макулатуру і купувати на ці гроші зошити
		4.2.3	Використовувати зошити до кінця
		4.2.4	Раціонально використовувати простір кожної сторінки зошиту
4.3	Кожного року треба купувати нові дорогі підручники	4.3.1	Хай батьки знайдуть додаткові джерела прибутку, щоб у сім'ї було більше грошей
		4.3.2	Здавати макулатуру і купувати на ці гроші підручники
		4.3.3	Брати книжки у бібліотеці
		4.3.4	Купувати книжки у старшокласників

5	6
4. Школа	
Байдуже ставлення до проблеми – це несвідоме приєднання себе до тих, хто її створює.	0
Стан двору залежить не тільки від частоти прибирання, а й від того, як часто школярі сміять.	1
Спільне прибирання серед школярів вирішить дану проблему, однак матиме це лише тимчасовий ефект. Серед позитивних сторін подібних заходів є те, що деякі школярі переосмислять своє поводження у дворі.	5
Чисто там, де не сміять, а не там – де постійно прибирають.	4
У шкільному дворі варто поводитися як вдома, не варто розкидати сміття та руйнувати майно.	4
Це вирішить проблему, але у батьків буде менше вільного часу, щоб проводити його разом з вами.	0
Таке рішення сприятиме вирішенню проблеми засмічення, збереженню лісів та зекономить ваші гроші	4
Таке рішення сприятиме вирішенню проблеми засмічення, збереженню лісів та зекономить ваші гроші	5
Таке рішення сприятиме вирішенню проблеми засмічення, збереженню лісів та зекономить ваші гроші	5
Це вирішить проблему, але у батьків майже не залишиться вільного часу на відпочинок та сім'ю, що може погіршувати їх настрій та навіть стан здоров'я.	0
Таке рішення сприятиме вирішенню проблеми засмічення, збереженню лісів та зекономить ваші гроші	4
Таке рішення сприятиме збереженню лісів та зекономить ваші гроші	4
Таке рішення сприятиме вирішенню проблеми засмічення, збереженню лісів та зекономить ваші гроші	4

1	2	3	4
4.4	В школі незатишно: обписані парти, старі вікна зі щілинами, відсутні «живі куточки»	4.4.1	Не звертати на це увагу
		4.4.2	Покритикувати адміністрацію школи за поганий стан приміщень
		4.4.3	Організувати спільний ремонт та облаштування класів із школярами, вчителями та батьками
		4.4.4	Не ламати шкільне майно та радити іншим
		4.4.5	Пояснити однокласникам, що школа – це наш спільний простір

5	6
Прийнявши таку позицію, ми точно нічого не змінимо	0
Стан школи залежить не тільки від частоти прибирання та ремонту, а і від того як часто як школярі поводяться із шкільним майном.	1
Спільний ремонт серед школярів вирішить дану проблему, однак матиме це лише тимчасовий ефект. Серед позитивних сторін подібних заходів є те, що деякі школярі переосмислять своє поведження із шкільним майном.	5
Чисто та затишно не там, не постійно роблять ремонт та прибирають, а там, де бережно відносяться до майна.	4
У школі варто поводитися як вдома, не варто смітити та руйнувати майно, а можна самим створювати затишку та екологічно дружню атмосферу.	4

5. Покупки			
5.1	Як забрати з собою всі покупки?	5.1.1	Купити пластиковий пакет
		5.1.2	Відвезти їх візком до машини
		5.1.3	Взяти з собою пластиковий пакет
		5.1.4	Взяти з собою багаторазову торбу з тканини
5.2	Як обрати один варіант товару з запропонованого асортименту?	5.2.1	Обрати найдорожчий, адже він точно найкращої якості
		5.2.2	Обрати товар місцевого виробника
		5.2.3	Обрати найдешевший товар, хоч він і не дуже якісний
		5.2.4	Обирати товар, уникаючи зайвої та шкідливої для довкілля упаковки

5. Покупки		5
Пластик у природі розкладається не менше 300 років, тому варто скоротити кількість куплених виробів із пластику		0
Таким чином ми зменшимо кількість сміття із пластику, але вплинемо на ситуацію із чистим повітрям.		1
Пластик у природі розкладається не менше 300 років, тому варто скоротити кількість куплених виробів із пластику. Якщо ми будемо використовувати пластиковий пакет декілька разів, то це дозволить зменшити кількість накопичено пластикового сміття.		3
Використання багаторазових торб, дозволить зменшити кількість відходів з пластику. Подумайте тільки: скільки разів в місяць ви здійснюєте покупки? Скільки пакетів при цьому ви купуєте? Скільки з них ви просто викидаєте?		5
Найдорожчий товар – не завжди є найкращим. Деколи товар місцевого виробника або товар на вагу є дешевшим і якіснішим, адже виробник не витрачає додаткові ресурси на доставку або пакування.		1
Місцевий товар може бути якіснішим і дешевшим, адже виробник не витрачає додаткові ресурси на доставку		4
Коли ми купуємо дешевий товар, то в результаті викидаємо більше грошей, адже такий товар швидко псується або ламається.		0
Товаровиробник упаковуючи свій товар у нешкідливу упаковку, вочевидь дбатиме не тільки про якість упаковки, а й про якість товару. Уникаючи зайвої упаковки ми тим самим зменшуємо кількість сміття, яке отруює нашу планету.		5

1	2	3	4
5.3	Постійно витрачаю у магазині більше грошей ніж планував	5.3.1	Не зважати на це і купляти все, що хочеться
		5.3.2	Складати список необхідних товарів
		5.3.3	Купувати необхідне на тиждень вперед
5.4	Постійне оновлення гардеробу вимагає багато грошей	5.4.1	Купувати одяг тільки на розпродажах
		5.4.2	Знайти додаткові джерела прибутку
		5.4.3	Брати участь у акціях з обміну речей, благодійних ярмарках
		5.4.4	Шити та в'язати самому
		5.4.5	Оновлювати старий одяг дизайнерськими елементами

Поради модератору (бали та обґрунтування)

Бали: від 0 – екологічно байдужі рішення

до 5 – найкраще рішення екологічно свідомої людини з активною громадською позицією

5	6
Таким чином ми не вирішимо проблему, а лише її загостримо, адже кожного разу список наших потреб і бажань будуть зростати.	0
Дотримуючись списку необхідних товарів, ми будемо купляти зайвого, тим самим заощаджуючи наші гроші.	2
Великі закупівлі дозволяють значно зекономити гроші. Адже подумайте, скільки зайвого ми купляємо при відвідуванні супермаркетів кожного дня.	3
На розпродажі можна купити одяг зі знижкою до 70 %	1
Це вирішить проблему, але у вас буде менше вільного часу, щоб проводити його разом із друзями та родиною.	0
Це один із найбільш оптимальних варіантів, адже таким чином ви можете оновити гардероб без жодних витрат.	4
Власно виготовлений одяг буде трохи дешевшим ніж куплений, але такий одяг буде набагато якіснішим та у вас буде ряд переваг щодо вибору кольору та фасону.	5
Дуже часто старий одяг або одяг, який містить незначні дефекти можна оновити за допомогою бусинок, вишивки, стрічок та іншого.	5

Станьте
учасником,
заповніть анкету
на сайті

Відкрийте
нові можливості,
долучайтеся до
ініціатив, заходів

Партнерська мережа
освіти в інтересах
сталого розвитку (ОСР)
www.ecoosvita.org.ua

Довідайтеся
про національний
та міжнародний
досвід ОСР

Запрошуємо до
співпраці та обміну
досвідом

Організувати
екологічні
просвітницькі заходи
для громади

Користуватись
багаторазовою
торбою з тканини

Полагодити
парасольку

Замовлення: ГО "ЗЕЛЕНИЙ ОБЕРІГ"
Друк: ФОП "ЗДОРОВИЛО О.В."
Тираж: 3000 екз.